

Ladislav Babić

Lijek

Ljudska vrsta je ozbiljno bolesna, zaključio je Teo, kemičar zaposlen u poznatoj švicarskoj farmaceutskoj kompaniji. Jasno, reći ćete, što bi drugo i ustvrdio netko tko radi za farmaceutski lobi živeći od prirode ili životnim navikama stečenih bolesti, što od onih nabijedjenih, a bome ne treba zanemariti niti namjerno ubaćene u populaciju kako bi se povećao profit. No, nije bio Teo te vrste, možemo ga za početak zvati humanistom, mada ćete moguće na kraju priče promijeniti mišljenje o tome. Daklem, on se cijeli radni vijek, još poprilično udaljen od svršetka, iskreno trudio u iznalaženju lijekova koji pomažu bližnjima, ma od čega bolovali. Uostalom, bolest je bolest, ona ište lijeka različitoga od lijeka protiv pohlepe i pokvarenosti, iznalaženje kojeg je prepuštao – nadao se njihovoj egzistenciji – još uvijek poštenim političarima. Teo, ime izvedeno od grčke riječi “theodoros” (dar božji), što će biti značajno po njegove postupke i sudbinu, bijaše pripadnik jednog balkanskog naroda, u prošlosti velikim dijelom ogreznog u masovne zločine nad svojim, etnički se razlikujućim sugrađanima. Razumijet ćete da mu ime neću spominjati, što vlastite sigurnosti radi, što pak rad toga jer poluotok vrvi sličnima, pa nek' si misle. Preci mu bijahu skoro u potpunosti istrebljeni pred stotinjak godina u jednom od logora smrti, zavaravanja javnosti radi nazivanima sabirnim i radnim logorima, iz kojih se malo tko vratio. No, nije Teo mrzio pripadnike naroda koji su to učinili, a ponajmanje cijeli narod čiji vrhunski izrod su bili. Shvaćao je itekao dobro da ukoliko je ma jedan od neke društvene grupe nevin, ne smije se an mass okrivit cijela populacija, a ponajmanje potomci koji „nit' su luk jeli, nit' luk mirisali“, čak i ako su izdanci najgorih zločinaca. Ipak, uviđao je neke od mehanizama širenja zla, počevši od kućnog odgoja kad nevine dječje duše bivaju impregnirane ličnim stavovima roditelja, koji

pak cijelu ljudsku povijest doživljavaju i tumače isključivo temeljem vlastitog iskustva ili iskustva svojih predaka. Zato i nije bio odveć iznenađen, iako skoro u potpunosti bješe posvećen svojemu poslu, jačanjem neofašističkih tendencija koje se nisu svodile samo na pamflete, govorancije, tekstove, već sve više i na činove fizičkog nasilja nad ljudima onog tipa kakve su ubijali preci aktualnih nasilnika. Ne bi to toliko ni djelovalo na njega, da je društvo kao cjelina imalo djelatni odgovor na takvo ponašanje, dok konačno nije shvatio kako je to teško očekivati, jer su i nasilnici poticali iz istog nacionalnog grijezda, ponosećeg se iznad svega svojom pripadnošću a ne ljudskošću. Kako su se vlade za vladama mijenjale, ali ništa po tom pitanju, dapače bivalo sve gore i gore, dok su prigovori susjeda i međunarodne javnosti odbijani pozivanjima na kojekakve škrabotine državnih dokumenata važećih uglavnom tek na papiru, Teova uzinemirenost je narastala. Treba dodati da ni svjetska politička situacija, mreža političkih silnica koja se – htjeli ne htjeli – plela oko svakog stanovnika planete, nije doprinosila smanjivanju rastućeg mu gnjeva. Često se čuje o zločinima nekog manjaka: izašao tip na cestu, u market ili kino dvoranu, te upucao desetke ljudi. U ludilu koje vlada svijetom, njemu je prekipjelo tražeći pravdu za sebe, shvatio je da je to uzaludni posao, video da društvo nimalo ne zanima njegov problem pa odlučio sam presuditi svima, znajući da je to "poslijednji sud" prije negoli sam sebi presudi ili to učine drugi. Svaki ubojica ima motiv, tek zbiljski lud čovjek može ubijati naprsto iz zabave. A kad se oni dublje istraže, sigurno bi se našao ogromni udio krivice društva, koje se nakon svakog slučaja unezvjereno propitkuje, "dali se moglo spriječiti?". Jašta da se moglo, da je uopće bilo zainteresirano za bližnjega svoga. Teo nikad nije osjetio ličnu nepravdu, a bijaše prepametan pomisliti da bi ubijanjem desetaka ljudi na cesti riješio ma kakav problem. Uspijevao je nekako kontrolirati vrenje u sebi, ali je čvrsto odlučio – treba tome učiniti kraj!

Postoje takozvane psihosomatske bolesti. Na internetu i laici mogu naći da one nastaju uslijed psihičkih doživljaja, odnosno kao posljedica neurotičnih konfliktata, kad emocionalna uzbudjenja i psihička napetost uzrokuju organske promjene u tijelu putem vegetativnog živčanog sustava. Dobro je to bilo poznato Teu, ta kako i ne bi, jednom od genijalnih radnika firme čijem razvoju je i sam doprinosio svojim otkrićima. Dugotrajno nepromijenjeno stanje psihe, prema tome, može biti odgovorno za fizičke promjene koje karakteriziramo kao bolest. S druge strane, još od Darwinovih vremena znano je da dugoročni utjecaj sredine može izazvati trajne evolucijske promjene organizama, što je dobro dokumentirano na izoliranim Galapagoskim otocima. Primjerice, ptice poprimaju drukčiji oblik kljuna, ili boju „kapice“ na glavi i slično, u odnosu na rođake od kojih potiču, kad su ovi naselili otočje. Te promjene su trajne, upisane u genetsku strukturu svake jedinke određene

vrste. Ima, da pojednostavnim, u genomu neki segment odgovoran za oblik ptičjeg kljuna, shodno čemu – ako se on promijeni, mijenja se i njegov oblik u novorođenog ptića. Potom se promjene kontinuirano prenose na potomstvo (izuzmemli slučajeve promjene genoma jedinki izloženih neuobičajenom i slučajnom utjecaju, zračenju recimo). Dakle, razmišljaо je Teo, dugotrajni psihički utjecaj – pritom misleći na onaj izazvan društvenim stanjem koje zahvaća cijelu populaciju izazivajući njenu višedesetljetu frustraciju i emocionalnu nestabilnost – mora biti negdje zapisan u njenom genotipu.

Malo je država svijeta, ako ih uopće ima, za koje bismo mogli reći da njima teku biblijski „med i mlijeko“, a sve više je onih iz raznoraznih razloga zahvaćenih neurotičkim konfliktima izazvanima psihičkim napetostima, traumama, frustracijama, predrasudama ili kompleksima veće, odnosno manje vrijednosti većine svojih državljana. Od države do države uzroci su različiti, često jedva raspoznatljivi jer su mješovitog karaktera, pa je teško izdvojiti primarni, najutjecajniji razlog duševne ekscitacije građana. Ima država gdje se takvo stanje, ne samo ne mijenja desecima godina, već se iz godine u godinu pojačava uslijed nemoći ljudi da išta poduzmu glede promjena ka boljem, onda i zdravijem – mislim ovdje čisto na psihofizičko zdravlje – društvu. Odlučio je tako Teo proučiti izaziva li višedecenijska izloženost građana ataku na psihu promjene njihovog genoma, što mu u načelu i nije bilo teško (literarnim rječnikom rečeno, naravno da je to bio mukotrpan i zahtjevan posao, teško shvatljiv običnom laiku). Prilično lako je dolazio do uzoraka za istraživanje, s obzirom da je radio na odjelu koji je proučavao genske anomalije, te istraživao mogućnosti nalaženja lijeka za njihovu neutralizaciju. Jasno je kako je morao tražiti upravo anomalije koje nisu bile izazvane uobičajenim genetskim oboljenjima, i koje su – prema njegovoj pretpostavci uzroka – morale biti prisutne u ogromne većine uzoraka stanovnika s istog državnog teritorija, izloženih istim, najčešće potisnutim nervnim napetostima. Primjerice, genska anomalija kod Huntingtonove choreje, smještena na 4p16.3 kromozomu prisutna je samo kod bolesnika s isključivo tom nasljednom, neurološkom bolešću, te se kao takva ne može povezati s uzrokom od Tea pretpostavljenim. Isključimo li teškoće pri stručnoj analizi genetskog materijala, najteže mu bješe nabaviti kontrolni uzorak, što je odlučio riješiti neplaćenim dopustom na jednom od pomno odabralih, još uvijek od civilizacije i njenih zbivanja izoliranih pacifičkih otoka (ne brinite, ima i takvih, makar u ovoj priči), pod izgovorom znanstvenih istraživanja uzimajući od naivnih stanovnika brisove koje je kasnije koristio u svom radu. Rekoh već da mu je osnovni posao bio izučavanje jedne određene genske anomalije, te je ovaj dodatni radio mimo toga, ne teba ni spominjati – bez znanja firme. Što i nije bilo odveć teško, s obzirom da

je šefovao u istraživačkom laboratoriju. I da skratim, ne samo da je pronašao praktički u svih uzoraka anomalije na istom kromozomu i genu smještenom na njemu, uz dodatno njemu neočekivano otkrivenu korelaciju: gen je bio isti samo za svaki narod posebice – pripadnici različitih naroda imali su anomaliju na istom kromozomu, ali na različitim njegovim genima. Što je Teo odmah povezao, kako s neznatnim genetskim razlikama u konstituciji pripadnika raznih naroda, tako i različitim stresnim utjecajima kojima bijahu izloženi.

Samo otkriće, da ga je odlučio publicirati, bilo bi dostatno za Nobelovu nagradu, no njegove zamisli išle su drugim smjerom. Kromosom na koji je sad obraćao pažnju bio je direktno odgovoran za rad srca, za pojavu takozvane srčane neuroze (lupanje i probadanje srca) – poremećajima srčane aktivnosti izazvanih teškim mentalnim poremećajima, primjerice za vrijeme histerije ili jakog emocionalnog šoka. Sama po sebi, ovo postaje bolest moderne civilizacije zbog neprilagođenosti ljudi stresnim ritmovima života, onim relativno uobičajenima, a kamoli kad se tome dodaju čimbenici poput nepravdi, nejednakosti, iskorištavanja, nacionalšovinizma, oružanih prijetnji naroda narodu, očitog falsificiranja povijesnih činjenica, revizija cijele historije, zataškavanja masovnih zločina, nepriznavanja genocida, a posebice prihvaćanja niza takvih pojava uz pozadinsko opiranje podsvijesti... Sve faktori koji, duduše u različitoj mjeri - ovisno o moralnom habitusu i obrazovanju jedinke, društvenom položaju, razvijenosti mehanizama samoobbrane i niza drugih faktora – pogadaju ljude, ali ih s obzirom na „zakon“ psihološke akcije i reakcije sve neizbjježno pogadaju. Kako u nekih pacijenata već i za pojavu neuroze srca postoji predispozicija na genetskoj razini, nije se Teo iznenadio uvidjevši da je anomalija koju je otkrio potpuno naslijednog karaktera, upravo za sve osobe, bez obzira imaju li ili nemaju spomenutu predispoziciju. Što naprosto znači da je vremenom dobijaju svi, potom je prenoseći na potomke.

Kad farmaceuti traže lijek, učinak mu se provjerava prvo na životinjama kako bi se pratila njegova učinkovitost i kontraindikacije, sve to u modernim laboratorijima praćeno kompjuterskim analizama i simulacijama. Obratimo pažnju, nije se Teo bavio srčanom neurozom, niti tražio lijek za nju, već je gensku anomaliju otkrio na kromozomu vezanom s radom srca, a ta anomalija (zvat ćemo je, po njenom otkrivaču - „teomalija“) je u prosjeku povećavala djelovanje faktora koji izazivaju tu bolest. Istražujući dalje, došao je do otkrića kako izvjesna supstanca davana životinjama s namjerom istraživanja njenog djelovanja na teomaliju, izaziva tako intenzivni srčani napadaj da on uvijek završi smrću. Svaka tvar koja ulazi u probavni trakt čovjekov, može biti i hrana i lijek, ovisno o vrsti i

količini koja je konzumirana. Farmaceutima je to oduvijek poznato, a često se spominje zmijski otrov koji služi i u izradi lijekova, kao paradigma te tvrdnje. Dosta je znao Teo o otrovima, jer mu je to znanje činilo dio struke kojom se bavio. Poznavao je tvari izuzetno jakog toksičnog djelovanja, primjerice, ricin, VX, BTX, maitotoksin ili botulinum toksin, kojega samo jedna kap može ubiti na tisuće ljudi, napadajući centralni nervni sistem i uzrokujući prestanak rada srca i pluća.

Da podsjetim čitatelja koji se moguće više i ne sjeća što je Tea nagnalo na istraživanja koja opisujem, koji ih je motiv inicirao. Bila je to tolika opčinjenost rastom neofašističkih tendencija u njegovoј zemlji, da je odlučio to prekinuti, na svoj način – dakako. Netko piše protestna pisma, drugi pokreće peticije, treći demonstriraju, četvrti ubijaju članove vlade, peti... - ali on je bio kemičar, izuzetno inteligentan um koji je razmišljao dublje i šire od prosječnog čovjeka. Globalno. Prisjetio se tako jednog svog računčića s prve godine studija, kad je zadatko bio izračunati koliko molekula Cezarovog poslijednjeg izdisaja, pri svakom udisaju udahne stanovnik ove planete. Vjetrovi i atmosferske struje više od dva su tisućljeća raznosili uokolo molekule zadnjeg imperatorovog daha, pa se ni nije iznenadio kad je dobio priličan broj udahnutih molekula. Pri svakom udisaju, svakog čovjeka planete! Dakle, kad bi mogao – razmišljao je – nekeko proširiti djelovanje svog, za sada još uvijek eksperimentalnog proizvoda, na određenu populaciju ekscitiranu, primjerice, nacionalšovinističkim, rasističkim, jednom rječju – fašističkim impulsima koji su se nakon dugotrajne izloženosti njima ustalili u njenom genetskom kodu, mogao bi na jednostavan način (takav bijaše tijek njegovih misli) riješiti neki narod, još i više, cijelo čovječanstvo, osoba koje bi u slučaju ekstremizacije političkih prilika to učinile s beskrajno većim brojem ljudi (kao što su to činili fašisti uz nijemu podršku glavnine naroda iz kojega su nikli, u plinskim komorama i drugim oblicima eksterminacije sebi nepoželjnih). Dakako, Teo nije ni uzimao u obzir da bi – u slučaju ostvarenja svojih, za sada tek razmišljanja – i on bio eksterminator sebi nepoželjnog dijela ljudskog roda, jer je on etički dijelio istrebljenje (prema vlastitim kriterijima) po čovječanstvo negativnih od zatiranja pozitivnih osoba. To bijaše, naime – osobni izbor – najslabija točka njegove fiksideje, ali se tješio kako besplodno filozofiranje može biti kontraproduktivno u odnosu na djelovanje, ako je isto etički utemeljeno. Slične stvari još su se uvijek samo vrzmale njegovom glavom, jer je naletio na najveću praktičnu zapreku. Kako proširiti svijetom svoju panaceju, da u relativno dogledno vrijeme zahvati što veći dio ciljane grupe i makne je s ovog svijeta. Nije on volio pojmove poput smrt, eksterminacija, genocid i slične; kao što rekoh na početku, bio je čovjekoljub, prema nekom ličnom shvaćanju čovječnosti (može li tko uvjereni tvrditi da ono bijaše inferiorno spram većinski prihvaćenog diskursa?).

Bio mu je potreban medij za brzo i efikasno širenje, diljem što većeg prostora, svog ekstrakta.

I tu je, kao u bezbroj slučajeva tijekom ljudske povijesti, sADBINA umiješala prste. Imajući razrađenu ideju, kao i tvar koja bi pomogla njenoj realizaciji, ali ne i način njenog širenja na ciljanu populaciju, iznenada mu je stigla ponuda, kakvu bi u uobičajenim okolnostima bezrezervno odbio, renomirane firme „Kingsfresh“ - proizvođača osvježivača zraka u spreju - da preuzme vođenje laboratorija zarad iznalaženja ekološki neutralnog osvježivača prostorija, kojim bi nadmašila konkurenčiju. Tako je Teo, žrtvujući Nobelovu nagradu na račun odanosti svojoj ideji, napustio farmaceutsku kompaniju (prethodno maknuvši sve tragove svojih neovlaštenih istraživanja), te se prebacio u laboratorij svjetski poznatog, ali u znanstvenom smislu sasvim nevažnog proizvođača osvježivača zraka. Bilo je to pred izvjestan broj godina, nakon čega je kompanija izbacila u svjetsku orbitu osvježivača prostorija proizvod reklamiranje kojega svakodnevno gledate u televizijskim propagandnim spotovima, nailazite na njega u virtualnom svijetu interneta, a u realnom svijetu vrlo vjerljivo na policama svoje kupaonice. Moguće ste zamijetili u svojoj sredini, u poslijednje vrijeme znatni, ali neobjašnjivi pomor ljudi izrazito fašističke provenijencije (ukoliko je nekoga uopće zaintrigirala ta činjenica, te se odlučio detaljnije je istražiti), pa nakon moje priče – ukoliko njegujete fašistički duh – ubrzano maknuli sa svojih kućnih polica sve osvježivače zraka. Zalud vam je sve to, vjerujte mi. Ukoliko još nije došlo do pandemije nestanka ekstremnih desničara, ništa ne brinite – zračnim strujama treba vremena da prošire Teovu panaceju širom svijeta, a sem toga, period inkubacije koja u konačnici dovodi do Cezarove sADBINA, ovom autoru je nepoznat. Teu, idealističkom čovjekoljubu, spremnom žrtvovati najznačajnije svjetsko priznanje za račun realizacije svoje ideje, svijeta očišćenog radikalnih desničara, izgubio se svaki trag. Netko može izraziti sumnju u to jeli stradao od djelovanja vlastitog pripravka, no to će zauvijek ostati tajna, kao i njegov identitet. Zalud ćete po grobljima ili trgovima svijeta tražiti spomenik dignut njemu u čast, ulice nisu imenovane po njemu, enciklopedije ni retka ne spominju o toj osobi. Jednog dana, ljudi neće biti ni svjesni, najgrandiozni mogući spomenik podignut nekome u ljudskoj povijesti bit će prisutan svake sekunde, potpuno nevidljiv i neshvaćen kao takav čovječanstvu. Svijet lišen zla ekstremnog desničarenja, fašizma i kapitalizma kao njegovog sjemena, svijet bez egiostičnih, narcisoidnih, samoljubivih, nadmenih, ksenofobnih i vlastoljubivih osoba. I konačno će naši potomci moći zaista punim plućima udahnuti najsvežiji zrak koji je ljudska vrsta od svog postanka udisala. Sumnjičavcima spram etičke relevancije cijele ove pripovjetke, mogu samo citirati čuvenu Machiavellijevu tvrdnju da „cilj opravdava sredstvo“.

DIOGEN pro culture magazine & DIOGEN pro art magazine -ISSN 2296-0929; ISSN 2296-0937
Publisher online and owner, Assoc. Prof. Dr & Dr. Honoris Causa Sabahudin Hadžalić and Peter Tase, MBA
E-mail: contact_editor@diogenpro.com / WWW: <http://www.diogenpro.com/>

Prije no je počnete žustro napadati sa stajališta salonskih moralista, preporučam vam da se prvo prestanete širom povijesnih prostora i vremena ponašati na takav način. Tek onda ćete steći pravo suditi.

27.04.2020.g.

PR
DIOGEN pro kultura
<http://www.diogenpro.com>